

Original Research

Lawyers' Attitudes Towards The Legal Liability of Doctors in Medical Errors

Seyyede Maryam Asadi nejad ^{1*}

1 Private Law Faculty Member, Law Department, Ahrar Institute of Technology and Higher Education, Rasht, Iran.

Article ID: ahrar-51885

<p>Received: November,26,2023</p> <p>Accepted: February,11,2024</p> <p>Available online: March 20, 2024</p> <p>Keywords: Medical Error, Physician Liability,Civil Responsibility, Criminal Responsibility, Iranian Legal System</p> <p>Main Subjects: Medical Law</p>	<p>Abstract</p> <p>Medical errors are among the major challenges of healthcare systems, with extensive human, social, and legal consequences. This study aims to examine the perspectives of Iranian legal scholars regarding the legal liability of physicians in medical errors. The research employs a descriptive–analytical method, and data were collected through questionnaires and interviews with 400 legal experts. The findings indicate that most participants believe current Iranian laws concerning physicians’ liability lack clarity and effectiveness, necessitating revision and reform. Moreover, insufficient awareness among both physicians and patients about their legal rights and duties has increased legal disputes in the healthcare sector. The study concludes that promoting legal education for physicians, enacting comprehensive medical liability laws, and expanding professional liability insurance can significantly reduce medical errors and enhance public trust in the healthcare system.</p>
--	--

*Corresponding Author: Seyyede Maryam Asadi nejad

Address: Private Law Faculty Member, Law Department, Ahrar Institute of Technology and Higher Education, Rasht, Iran.

Email: med88.asadinejad@gmail.com

Extended Abstract

1. Introduction

Medical errors, as one of the fundamental challenges in modern healthcare systems, severely impact patient health and public trust in healthcare systems. These errors are typically caused by a mismatch between scientific and practical standards, deficiencies in clinical skills, and management problems in healthcare settings. According to statistics, approximately 250,000 to 400,000 deaths due to medical errors are recorded in the United States, making this problem the third leading cause of death in this country. These concerns not only affect the physical health of patients but can also lead to serious legal and financial consequences for doctors, healthcare institutions, and legal systems.

2. Theoretical Framework

Despite the existence of laws and regulations in this area, the lack of clear information and effective legal advice can have adverse effects on the country's healthcare system and public trust. This study aims to provide suggestions for improving the existing legal system in order to promote health and public trust in the country's health system by collecting relevant data, identifying the views and opinions of lawyers, and analyzing the factors affecting these attitudes.

3. Methodology

Information was collected using legal documents, scientific articles, and official reports published in the field of medical errors and the legal responsibilities of physicians. Interviews were conducted with lawyers, attorneys, and medical experts to gather practical and expert perspectives.

4. Results & Discussion

It is clear that the existence of unstable legal structures and lack of uniformity in the way medical errors are assessed in Iran can lead to increased concerns and uncertainty among doctors and patients. These findings are consistent with the results of this study and emphasize the need for reform and revision of laws related to medical errors. Therefore, in parallel with previous legal solutions, there is a need to create educational and awareness-raising solutions for doctors and lawyers. In developed countries such as the United States and Canada, establishing training and support systems tailored to the needs of doctors and lawyers is considered a strength that can be effective in reducing medical errors and improving legal interactions.

5. Conclusions & Suggestions

Holding training courses and specialized workshops for doctors and lawyers with the aim of increasing their awareness of laws related to medical errors and professional ethics. -Creating continuous training courses for doctors in the field of communication and professional skills in order to reduce medical errors and improve interaction with patient .The need to revise the laws and regulations governing physician liability with the aim of creating a comprehensive and transparent legal framework that accurately defines and specifies cases of medical malpractice. Collaborate with representatives of physicians, lawyers, and patients to develop and draft new laws that can cover the needs and concerns of all stakeholders.

نگرش حقوق دانان نسبت به مسئولیت قانونی پزشکان در خطاهای پزشکی

سیده مریم اسدی نژاد*

۱ عضو هیأت علمی حقوق خصوصی، گروه حقوق، مؤسسه فناوری و آموزش عالی احرار، رشت، ایران.

کد مقاله: ahrar-51885	
چکیده	تاریخ دریافت: ۲۹ آبان ۱۴۰۲
خطاهای پزشکی از چالش‌های عمده نظام‌های سلامت هستند که پیامدهای انسانی، اجتماعی و حقوقی گسترده‌ای دارند. هدف این مطالعه بررسی دیدگاه‌های حقوقدانان ایرانی در مورد مسئولیت قانونی پزشکان در خطاهای پزشکی است. این پژوهش با روش توصیفی-تحلیلی انجام شده و داده‌ها از طریق پرسشنامه و مصاحبه با ۴۰۰ نفر از کارشناسان حقوقی جمع‌آوری شده است. یافته‌ها نشان می‌دهد که اکثر شرکت‌کنندگان معتقدند قوانین فعلی ایران در مورد مسئولیت پزشکان فاقد وضوح و اثربخشی است و نیاز به بازنگری و اصلاح دارد. علاوه بر این، آگاهی ناکافی پزشکان و بیماران از حقوق و وظایف قانونی خود، اختلافات حقوقی را در بخش مراقبت‌های بهداشتی افزایش داده است. این مطالعه نتیجه می‌گیرد که ارتقای آموزش حقوقی برای پزشکان، تصویب قوانین جامع مسئولیت پزشکی و گسترش بیمه مسئولیت حرفه‌ای می‌تواند به طور قابل توجهی خطاهای پزشکی را کاهش داده و اعتماد عمومی به سیستم مراقبت‌های بهداشتی را افزایش دهد.	تاریخ پذیرش: ۲۲ بهمن ۱۴۰۲
	کلیدواژه‌ها: خطای پزشکی، مسئولیت پزشک، مسئولیت مدنی، مسئولیت کیفری، نظام حقوقی ایران
	محو‌های موضوعی: حقوق پزشکی

*نویسنده مسئول: سیده مریم اسدی نژاد

آدرس: عضو هیأت علمی حقوق خصوصی، گروه حقوق، مؤسسه فناوری و آموزش عالی احرار، رشت، ایران.

ایمیل: med88.asadinejad@gmail.com

۱-مقدمه

خطاهای پزشکی به عنوان یکی از چالش‌های بنیادین در نظام‌های بهداشتی مدرن، به شدت بر سلامت بیماران و اعتماد عمومی به سیستم‌های درمانی تأثیر می‌گذارد. این خطاها به طور معمول ناشی از عدم تطابق بین استانداردهای علمی و عملی، نقص در مهارت‌های بالینی، و مشکلات مدیریتی در محیط‌های درمانی هستند بر اساس آمارها، تقریباً ۲۵۰,۰۰۰ تا ۴۰۰,۰۰۰ مرگ و میر ناشی از خطاهای پزشکی در ایالات متحده به ثبت رسیده که این مشکل را به سومین دلیل اصلی مرگ و میر در این کشور تبدیل کرده این دغدغه‌ها نه تنها سلامت جسمی بیماران را تحت تأثیر قرار می‌دهد بلکه می‌تواند به عواقب قانونی و مالی جدی برای پزشکان، مؤسسات درمانی و نظام‌های قانونی منجر شود. موضوع مسئولیت قانونی پزشکان در برابر خطاهای پزشکی، از زمان‌های گذشته همواره مورد توجه و بحث‌های علمی قرار گرفته است. رویکردهای متفاوتی در نظام‌های حقوقی مختلف نسبت به تعیین مسئولیت پزشکان وجود دارد. در برخی کشورها، مسئولیت پزشکی اساساً بر پایه‌های سهل‌انگاری و عدم رعایت استانداردهای حرفه‌ای تعریف شده است، در حالی که در سایر کشورهای دیگر، این مسئولیت ممکن است به‌طور گسترده‌تری تفسیر شود در این راستا، پژوهش‌های متعددی در خصوص مسئولیت قانونی پزشکان صورت گرفته است که به تازگی به شفاف‌سازی این موضوع پرداخته‌اند. در ایران، نظام حقوقی موجود به شکل واضح و مشخص به تعریف مسئولیت پزشکان در مواجهه با خطاهای پزشکی نپرداخته و این امر موجب به وجود آمدن ابهامات و چالش‌های فراوان برای حقوق‌دانان و پزشکان شده است. علی‌رغم وجود قوانین و مقررات در این زمینه، کمبود اطلاعات واضح و مشاوره‌های قانونی مؤثر می‌تواند اثرات سوء بر نظام بهداشتی و درمانی کشور و اعتماد عمومی بگذارد. این مطالعه هدف دارد تا با گردآوری داده‌های مرتبط، شناسایی دیدگاه‌ها و نظرات حقوق‌دانان و تحلیل عوامل مؤثر بر این نگرش‌ها، به ارائه پیشنهاداتی برای بهبود نظام حقوقی موجود در راستای ارتقای سلامت و اعتماد عمومی به نظام بهداشتی کشور بپردازد.

۱. دیدگاه حقوق‌دانان نسبت به مسئولیت مدنی و کیفری پزشکان در صورت وقوع خطاهای پزشکی چیست؟ در راستای این سؤال، نقش سهل‌انگاری و عدم رعایت استانداردهای حرفه‌ای در تعیین مسئولیت پزشکان نیز مورد بررسی قرار خواهد گرفت

۲. چه عواملی بر نگرش حقوق‌دانان نسبت به مسئولیت پزشکان تأثیر می‌گذارد؟ این سؤال به شناخت عوامل فرهنگی، اجتماعی و حقوقی که موجب ایجاد تفاوت در نگرش‌های حقوق‌دانان می‌شود، کمک خواهد کرد.

۳. قوانین موجود پاسخگویی لازم را برای جبران خسارات ناشی از خطاهای پزشکی فراهم می‌کنند؟ این پرسش به ارزیابی کارایی و شفافیت قوانین موجود و نیاز به اصلاحات در این زمینه تأکید دارد.

در سطح جهانی، بسیاری از تحقیقات حاکی از این است که شفافیت در قوانین مربوط به مسئولیت پزشکان می‌تواند به کاهش وقوع خطاهای پزشکی و افزایش کارایی نظام‌های بهداشتی منجر شود به عنوان مثال، مطالعه‌ای نشان می‌دهد که در کشورهای دارای قوانین شفاف‌تر در زمینه مسئولیت پزشکی، میزان شکایت‌های پزشکی و پیامدهای منفی ناشی از خطاهای پزشکی کاهش یافته است. این نشان‌دهنده آن است که تقویت شفافیت در نظام حقوقی می‌تواند به عنوان یک ابزار مؤثر در ارتقای امنیت بیماران و بهبود کیفیت خدمات درمانی عمل کند. از سوی دیگر، بررسی نگرش حقوق‌دانان با وجود فقدان اطلاعات شفاف در این زمینه می‌تواند به توسعه مشاوره حقوقی برای پزشکان و بیماران کمک کند و در نهایت موجب ارتقای سطح آگاهی عمومی نسبت به حقوق و مسئولیت‌های قانونی در نظام سلامت شود. با توجه به نیازهای کشور و چالش‌های خاص نظام بهداشتی ایران، شناسایی و تجزیه و تحلیل این نگرش‌ها می‌تواند به بهبود ساختار حقوقی و افزایش کارایی نهادهای قانونی کمک کند. به طور کلی، این تحقیق به‌عنوان یک تلاش علمی در جهت شناسایی و تحلیل نظرات و تجربیات حقوق‌دانان می‌تواند به راهکارهایی برای بهبود نظام قانونی و نظام بهداشتی کشور کمک کرده و منجر به تجدید نظر در ادبیات پزشکی و قانونی در ایران گردد. در نتیجه، این اهمیت را نمی‌توان نادیده گرفت که پژوهش‌های این‌چنینی می‌توانند تأثیرات بلندمدتی بر حوزه بهداشت و درمان و همچنین حفظ حقوق بیماران در نظام‌های قانونی داشته باشند.

۲-پیشینه

- آقای کاتوزیان و همکاران، مقاله‌ای با عنوان "مسئولیت پزشکان در خطاهای پزشکی" نوشتند که در مجله‌ی حقوق پزشکی و اخلاق پزشکی، در سال ۱۳۹۸، در شماره ۴ از دوره‌ی ۱۱، چاپ شده است. آن‌ها در مقاله‌ی خود به بررسی معیارهای علمی در تعیین مسئولیت پزشکان پرداختند و به این نتیجه رسیدند که افزایش آگاهی حقوقی پزشکان می‌تواند به کاهش خطاهای پزشکی کمک کند.

- آقای توکلی و همکاران، مقاله‌ای با عنوان "نقش مسئولیت مدنی در خطاهای پزشکی" نوشتند که در مجله‌ی حقوق ایران، در سال ۱۳۹۷، در شماره ۳ از دوره‌ی ۱۲، چاپ شده است. آن‌ها در مقاله‌ی خود به بررسی تفاوت‌های مسئولیت قراردادی و قهری در زمینه پزشکی پرداختند و نشان دادند که کلیف عشق و مشکل عدم آگاهی حقوقی در بین پزشکان منجر به خطای پزشکی می‌شود.

- آقای حسینی و همکاران، مقاله‌ای با عنوان "نگرش حقوق‌دانان نسبت به مسئولیت پزشکان در برابر خطاهای پزشکی" نوشتند که در مجله‌ی حقوق خصوصی، در سال ۱۳۹۹، در شماره ۲ از دوره‌ی ۱۵، چاپ شده است. آن‌ها در این مقاله به بررسی تأثیر نگرش حقوقی بر وضعیت خطاهای پزشکی و مسئولیت‌های قانونی پزشکان پرداخته و نشان دادند که نگرش مثبت می‌تواند به بهبود کیفیت درمان کمک کند.

- آقای شریفی و همکاران، مقاله‌ای با عنوان "مسئولیت کیفری پزشکان و چالش‌های حقوقی در خطاهای پزشکی" نوشتند که در مجله‌ی حقوق کیفری، در سال ۱۴۰۰، در شماره ۱ از دوره‌ی ۲، چاپ شده است. آن‌ها در مقاله‌ی خود چالش‌های موجود در نظام حقوقی ایران را بررسی کرده و پیشنهادهایی برای بهبود قوانین ارائه کردند.

- آقای رجبی و همکاران، مقاله‌ای با عنوان "تحلیل حقوقی خطاهای پزشکی و مسئولیت پزشکان" نوشتند که در مجله‌ی حقوق و اخلاق پزشکی، در سال ۱۳۹۶، در شماره ۲ از دوره‌ی ۱۰، چاپ شده است. آن‌ها در این مقاله به تحلیل حقوقی خطاهای پزشکی و مسئولیت‌های مترتب بر آن پرداختند.

- آقای رضایی و همکاران، مقاله‌ای با عنوان "مسئولیت مدنی پزشکان در ارائه خدمات درمانی" نوشتند که در مجله‌ی حقوق پزشکی، در سال ۱۴۰۱، در شماره ۳ از دوره‌ی ۴، چاپ شده است. آن‌ها در مقاله‌ی خود به بررسی مسئولیت مدنی پزشکان در شرایط مختلف درمانی پرداختند.

- آقای امامی و همکاران، مقاله‌ای با عنوان "بررسی مسئولیت پزشکان در خطاهای پزشکی و تعدد مقصران" نوشتند که در مجله‌ی حقوق و علوم انسانی، در سال ۱۳۹۹، در شماره ۱ از دوره‌ی ۲۳، چاپ شده است. آن‌ها در مقاله‌ی خود به موضوع تعدد مقصران در خطاهای پزشکی پرداخته و راهکارهایی برای کاهش مسئولیت‌ها ارائه دهند.

- آقای عباسی و همکاران، مقاله‌ای با عنوان "نگرش حقوقی بر خطاهای پزشکی و مسئولیت پزشکان" نوشتند که در مجله‌ی تحقیقات حقوقی، در سال ۱۳۹۷، در شماره ۲ از دوره‌ی ۱۱، چاپ شده است. این مقاله به تحلیل نگرش حقوقی در مواجهه با خطاهای پزشکی و تأثیر آن بر تصمیمات قضایی می‌پردازد.

- آقای مقصودی و همکاران، مقاله‌ای با عنوان "بررسی اخلاق پزشکی و مسئولیت‌های قانونی" نوشتند که در مجله‌ی اخلاق پزشکی، در سال ۱۴۰۰، در شماره ۲ از دوره‌ی ۲، چاپ شده است. آن‌ها در این مقاله به روابط بین اخلاق پزشکی و مسئولیت‌های قانونی پزشکان توجه داشته و قابلیت‌های قانونی موجود را مورد بررسی قرار داده‌اند.

- آقای وفایی و همکاران، مقاله‌ای با عنوان "مسئولیت پزشکان و حقوق بیمار در قانون ایران" نوشتند که در مجله‌ی حقوق و فرهنگ، در سال ۱۳۹۶، در شماره ۳ از دوره‌ی ۸، چاپ شده است. این مقاله به بررسی تأثیر قانون بر حقوق بیماران و مسئولیت پزشکان در مقابل آن پرداخته است.

"The legal responsibilities of healthcare providers: Insights from recent case law"، مقاله‌ای با عنوان: Smith, H., & Carver, R.، در سال ۲۰۱۸، در شماره ۴ از *Journal of Health Law*، نوشته شده است. آن‌ها در مقاله‌ی خود به بررسی مسئولیت‌های قانونی ارائه‌دهندگان خدمات بهداشتی پرداخته و تشریح کردند که چگونه متون حقوقی و تصمیمات قضایی اخیر بر این مسئولیت‌ها تأثیر گذاشته‌اند.

"Medical malpractice and the responsibilities of healthcare professionals: A comparative legal analysis" در سال ۲۰۱۹، در شماره ۱ از دوره ی ۱۲، چاپ شده است. در این مقاله، آن‌ها به تحلیل مقایسه‌ای مسئولیت‌های حرفه‌ای پزشکان در مورد خطاهای پزشکی پرداخته و تفاوت‌های موجود در نظام‌های قانونی مختلف را بررسی کردند

"Medical error: Understanding the legal implications for healthcare providers" در سال ۲۰۲۰، در شماره ۲ از دوره ی ۴۱، چاپ شده است. آن‌ها در این مقاله، پیامدهای قانونی خطاهای پزشکی را برای ارائه‌دهندگان خدمات بهداشتی تحلیل کرده و راهکارهایی برای مدیریت ریسک‌ها ارائه کردند.

"Rethinking medical malpractice law: Ethical considerations and legal reforms" در سال ۲۰۲۱، در شماره ۳ از دوره ی ۹، چاپ شده است. آن‌ها در این مقاله به بررسی جنبه‌های اخلاقی و اصلاحات قانونی مربوط به قانون خطاهای پزشکی پرداخته و پیشنهادهایی برای بهبود شرایط فعلی ارائه کردند.

"The evolution of medical negligence laws and the changing landscape of physician liability" در سال ۲۰۲۲، در شماره ۱ از دوره ی ۳۰، چاپ شده است. آن‌ها در این مقاله به تکامل قوانین سهل‌انگاری پزشکی و تغییرات در مسئولیت‌های قانونی پزشکان پرداخته و به تأثیرات آن بر سیستم بهداشت و درمان اشاره کردند.

۳- روش تحقیق

در این پژوهش، برای بررسی مسئولیت‌های قانونی پزشکان و خطاهای پزشکی، از چندین روش تحقیق مختلف بهره‌برداری شده است که در ادامه به تشریح هر یک از آن‌ها می‌پردازیم:

۱. بررسی اسناد: در این بخش، با استفاده از مستندات قانونی، مقالات علمی، و گزارش‌های رسمی منتشر شده در زمینه خطاهای پزشکی و مسئولیت‌های حقوقی پزشکان، اطلاعات جمع‌آوری شده است. اسنادی مانند قوانین موجود، مرتبط با خطاهای پزشکی مورد مطالعه قرار گرفتند. این اطلاعات به پژوهشگران اجازه داد تا با جزئیات حقوقی موجود و تغییرات قانونی اخیر آشنا شوند و نقش‌های مختلف مسئولیت‌ها را مورد بررسی قرار دهند.

۲. مصاحبه با حقوق دانان: برای جمع‌آوری دیدگاه‌های عملی و تخصصی، مصاحبه‌هایی با حقوق دانان، وکلا، و کارشناسان حوزه پزشکی انجام شد. این مصاحبه‌ها به صورت نیمه‌ساختاریافته برگزار شدند تا به پژوهشگران این امکان را بدهند که در مورد موضوعات مهم بحث و تبادل نظر کنند. در این مصاحبه‌ها، سوالاتی در زمینه تجربیات حقوقی آن‌ها در موضوع خطاهای پزشکی، چالش‌های موجود در نظام حقوقی، و راهکارهای پیشنهادی برای بهبود شرایط مطرح شد.

۳-۱- جامعه آماری

جامعه آماری این پژوهش شامل حقوق دانان است که به طور مستقیم یا غیرمستقیم با موضوع خطاهای پزشکی و مسئولیت‌های قانونی پزشکان در ارتباط هستند.

۳-۲- ابزار جمع‌آوری داده

ابزار جمع‌آوری داده در این پژوهش، از دو ابزار اصلی برای جمع‌آوری داده‌ها استفاده شده است:

۱. پرسشنامه: پرسشنامه‌ای ساختاریافته شامل سوالات بله/خیر طراحی شده است. این پرسشنامه شامل بخش‌های زیر می‌باشد: -سوالات دموگرافیک: اطلاعات پایه‌ای مانند سن و جنسیت. -آگاهی حقوقی: سنجش دانش حقوق دانان درباره قوانین مرتبط با خطاهای پزشکی. -پیشنهادات اصلاحی: نظرسنجی درباره نیاز به تغییرات قانونی. پرسشنامه به صورت آنلاین و کاغذی توزیع شده است.

۲. مصاحبه: مصاحبه‌های نیمه‌ساختاریافته با حقوق دانان انجام شده است. این مصاحبه‌ها: -اجازه می‌دهند تا جزئیات و تجربیات عمیق‌تری بررسی شود. -امکان تبادل نظر و شناسایی الگوهای مشترک را فراهم می‌کنند. این ترکیب ابزارها به جمع‌آوری داده‌های متنوع و دقیق کمک می‌کند و امکان تحلیل عمیق‌تری از موضوع پژوهش را فراهم می‌آورد.

۳-۳- تجزیه و تحلیل داده‌ها

۳-۳-۱- تحلیل توصیفی داده‌ها

یافته‌های پژوهش جامعه آماری این پژوهش شامل ۴۰۰ نفر از حقوق دانان (۲۷۰ زن و ۱۳۰ مرد) با سابقه بیش از ۱۵ سال فعالیت حرفه‌ای بود. هدف، بررسی نگرش آنان نسبت به مسئولیت قانونی پزشکان در خطاهای پزشکی بود. داده‌ها از طریق پرسشنامه‌ی بله/خیر گردآوری و با روش آمار توصیفی تحلیل شدند. ۱. تحلیل توصیفی پرسشنامه نتایج نشان داد که اکثریت پاسخ‌دهندگان در بیشتر محورهای مرتبط با مسئولیت قانونی پزشکان دیدگاهی موافق و مطالبه‌گر دارند. در پرسش نخست، ۱۰۰٪ از شرکت‌کنندگان معتقد بودند که پزشکان باید در برابر خطاهای پزشکی مسئولیت قانونی

داشته باشند. ۸۷,۵٪ تفاوت میان «خطای پزشکی» و «قصور حرفه‌ای» را از نظر حقوقی قائل شدند. در مقابل، ۷۲٪ از پاسخ‌دهندگان بیان کردند که قوانین فعلی ایران در زمینه مسئولیت پزشک کافی و شفاف نیست. همچنین ۶۳,۷٪ نظام قضایی را در برخورد با خطاهای پزشکی غیرمنصفانه یا ناکارآمد ارزیابی کردند. از دیدگاه ۸۷,۵٪ از پاسخ‌دهندگان، بیماران از حقوق قانونی خود در برابر خطاهای پزشکی آگاهی کافی ندارند. در حالی که تنها ۵۰٪ پزشکان را از مسئولیت‌های قانونی خود آگاه دانستند. از سوی دیگر، ۶۳,۷٪ معتقد بودند بیمه مسئولیت حرفه‌ای می‌تواند به کاهش دعاوی قضایی کمک کند و ۵۷٪ نیز مجازات‌های فعلی را بازدارنده تلقی کردند. اکثریت چشم‌گیری (۸۹,۷٪) بر ضرورت تدوین قوانین جدید در این حوزه تأکید داشتند. همچنین ۷۵٪ نقش رسانه‌ها را در جهت‌دهی به آرای قضایی مؤثر دانستند. در خصوص سؤال «آیا پزشک باید در هر شرایطی پاسخگو باشد»، ۸۷,۵٪ پاسخ مثبت دادند. با این حال، تنها ۶۳,۷٪ معتقد بودند مسئولیت پزشک در شرایط اورژانسی باید با حالت عادی متفاوت باشد. تمامی پاسخ‌دهندگان (۱۰۰٪) آموزش حقوق پزشکی برای پزشکان را ضروری و اجباری دانستند. در مقابل، ۶۳,۷٪ اذعان داشتند که حقوق بیماران در نظام درمانی ایران به‌درستی رعایت نمی‌شود. در پایان، ۵۷٪ همکاری میان پزشکان و حقوق‌دانان را در کاهش اختلافات حقوقی مؤثر ارزیابی کردند.

۳-۲-۳-تحلیل آماری کلی

تحلیل کل پاسخ‌ها نشان داد که از مجموع ۶۰۰۰ پاسخ (۱۵ سؤال × ۴۰۰ شرکت‌کننده): ۶۱٪ پاسخ‌ها «بله» ۳۹٪ پاسخ‌ها «خیر» این نسبت نشان می‌دهد گرایش کلی حقوق‌دانان به مسئولیت‌پذیری پزشکان، آموزش حقوقی، و ضرورت بازنگری در قوانین است. در عین حال، درصد قابل توجهی از پاسخ‌ها بیانگر بی‌اعتمادی به کفایت نظام قضایی و آگاهی پایین بیماران است.

۱. تحلیل جنسیتی با وجود آن که ۶۷,۵٪ پاسخ‌دهندگان زن و ۳۲,۵٪ مرد بودند، تحلیل داده‌ها تفاوت معناداری در نگرش دو گروه نشان نداد. هر دو گروه بر ضرورت تدوین قوانین جدید و آموزش حقوق پزشکی اتفاق نظر داشتند.
۲. جمع‌بندی نهایی به‌طور کلی، نتایج این پژوهش بیانگر آن است که: از دیدگاه حقوق‌دانان، پزشکان باید مسئولیت قانونی مشخص و پاسخگو در قبال خطاهای پزشکی داشته باشند. نظام حقوقی و قضایی فعلی در برخورد با پرونده‌های خطای پزشکی نیازمند بازنگری، شفافیت و آموزش تخصصی‌تر است. آگاهی بیماران و پزشکان از جنبه‌های حقوقی درمان در سطح پایین ارزیابی شده است. ایجاد دوره‌های آموزش حقوق پزشکی برای پزشکان و تعامل میان پزشکان و حقوق‌دانان می‌تواند موجب کاهش اختلافات و افزایش اعتماد عمومی شود.

۴- خطای پزشکی

به عنوان یک عمل یا خودداری از عمل تعریف می‌شود که منجر به آسیب به بیمار می‌شود و در نتیجه نقض استانداردهای حرفه‌ای پزشکی تلقی می‌گردد. به طور خاص، خطای پزشکی شامل هرگونه اشتباه در تشخیص، درمان، یا مدیریت مراقبت‌های بهداشتی است که پیامدهای منفی برای بیمار دارد. (Weingart et al., 2016) طبق تعریف سازمان بهداشت جهانی (۲۰۱۹)، خطای پزشکی «هزینه یا آسیبی به بیمار ایجاد می‌کند که ناشی از عدم رعایت رویه‌های درمانی استاندارد است». به عبارت دیگر، خطاهای پزشکی می‌توانند ناشی از ضعف در آموزش، سوءمدیریت یا عدم رعایت اطلاعات علمی در بالین باشند. این نوع خطاها به صورت‌های مختلف از جمله عوارض جانبی غیرقابل پیش‌بینی، تشخیص نادرست یا تجویز غیرمناسب دارو تجلی می‌یابند و بر اطمینان بیمار از نظام درمانی تأثیر منفی می‌گذارند (Karaca & Berberoglu, 2020).

۴-۱- مسئولیت قانونی

به معنای الزامات قانونی است که فرد یا نهاد باید به آن‌ها پاسخگو باشد. در زمینه پزشکی، این مسئولیت به انتظارات قانونی مربوط به اقدام مناسب در ارائه خدمات درمانی اشاره دارد. (Harrison, 2020) مسئولیت قانونی پزشکان به دو نوع اصلی تقسیم می‌شود: مسئولیت مدنی و مسئولیت کیفری. مسئولیت مدنی در مواردی اعمال می‌شود که بیمار بتواند به دلیل نقص خدمات، غرامت مالی طلب کند. در مقابل، مسئولیت کیفری زمانی است که عمل پزشک به حدی غیرقانونی باشد که عواقب کیفری به دنبال داشته باشد. (López et al., 2021) به بیان دیگر، پزشکان باید با دقت و مسئولیت در برابر بیماران عمل کنند، زیرا قصور در این زمینه می‌تواند منجر به مسئولیت قانونی و پیگردهای قضایی شود و بر اعتبار حرفه‌ای آنان تأثیرگذار باشد. (Afshar et al., 2022).

۴-۲- استانداردهای پزشکی

مجموعه‌ای از معیارها و رویه‌هایی که پزشکان و ارائه‌دهندگان خدمات بهداشتی باید از آن‌ها پیروی کنند تا اقداماتشان ایمن و مؤثر باشد. (Brennan et al., 2018).

۴-۳- خطای تشخیصی

نوع خاصی از خطا که در آن پزشک نتواند تشخیص صحیح بیمار را ارائه دهد. این خطا می‌تواند به دلیل نادیده‌گیری علائم، آزمایشات غیرموفق یا تجزیه و تحلیل نادرست اطلاعات پزشکی باشد (Rodriguez & Arney, 2019).

۴-۴- دیدگاه حقوق دانان

۱- نقش مسئولیت پزشکان در خطاهای پزشکی همواره موضوع بحث‌های علمی و حقوقی بوده است. برخی حقوق دانان معتقدند که مسئولیت پزشکان باید بر اساس نظریه «قصور (negligence)» شکل بگیرد. این نظریه به عدم رعایت استانداردهای علمی و حرفه‌ای در ارائه خدمات پزشکی اشاره دارد و بدین معناست که اگر پزشکی در عمل خود از استانداردهای مقبول فاصله بگیرد و این امر موجب آسیب به بیمار شود، می‌توان او را مسئول دانست (Tan & Bhaan, 2020). این رویکرد به ویژه در نظام‌های حقوقی مبتنی بر حقوق عام (Common Law) به شفافیت بیشتری دست یافته است و در آن، در صورتی که علل خطا شفاف و قابل اثبات باشد، پزشکان به راحتی می‌توانند متهم شوند (Ghaffari & Golshani, 2021).

۲- نظریات مبتنی بر مسئولیت مشترک برخی از پژوهشگران و حقوق دانان به مسئولیت مشترک میان پزشکان و سازمان‌های بهداشتی تأکید دارند. طبق این نظریه، بر اساس مسئولیت سازمانی، نه تنها پزشکان بلکه مؤسسات درمانی نیز در قبال خطاهای پزشکی پاسخگو هستند (Hasson et al., 2021). این رویکرد تأکید دارد که نواقص در مدیریت و خطاهای سیستمی می‌تواند به اندازه خطای فردی پزشک تأثیرگذار باشد و بیمار را تحت تأثیر قرار دهد. لذا باید در نظام‌های قانونی به مسئله مسئولیت مشترک توجه ویژه‌ای شود تا هم تلاش‌های فردی پزشکان و هم مقصر بودن زمینه‌های سیستمی شناسایی گردد.

۳- نظریه‌های پیشگیری از خطای پزشکی یکی دیگر از رویکردهای مطرح در این بحث، نظریه پیشگیری از خطای پزشکی است. بر اساس این نظریه، اساسی‌ترین توضیح برای مسئولیت پزشکان، توانایی سیستم‌های بهداشتی در شناسایی و پیشگیری از خطاهای پزشکی است. مطالعات نشان داده‌اند که ایجاد سیستم‌های گزارش‌گیری و تحلیل خطا، نه تنها باعث بهبود کیفیت خدمات درمانی می‌شود، بلکه می‌تواند به کاهش مسئولیت قانونی پزشکان نیز کمک کند (Weber et al., 2020). با ایجاد زمینه‌های قوی برای یادگیری از اشتباهات، می‌توان به بهبود نظام درمانی و افزایش قابلیت دفاعی پزشکان در برابر ادعاهای قانونی کمک کرد.

۴- اثرات روان‌شناختی بر نگرش حقوق دانان تحقیقات نشان داده‌اند که نگرش حقوق دانان نسبت به خطای پزشکی تحت تأثیر عوامل روان‌شناختی نیز قرار دارد. پژوهش‌ها حاکی از آن است که بسیاری از حقوق دانان در تصمیم‌گیری‌های خود به اثرات خطا بر اعتبار حرفه‌ای پزشکان و پیامدهای احتمالی آن برای بیماران توجه می‌کنند (Shah et al., 2019). این نکته به این معناست که درک متقابل میان حقوق دانان و پزشکان می‌تواند به کاهش تنش‌های حقوقی و افزایش همکاری‌ها منجر شود.

۵- تأثیرات قانونی و اجتماعی پژوهش‌ها نشان می‌دهند که چارچوب‌های قانونی تأثیر ماندگاری بر نگرش حقوق‌دانان داشته است. به عنوان مثال، در کشورهایی که قوانین سخت‌گیرانه‌تری برای مسئولیت پزشکان در نظر گرفته شده، حقوق‌دانان تمایل بیشتری به پیگیری دعوی علیه پزشکان دارند (Kearney & Gathright, 2021). در مقابل، در نظام‌های قانونی که بر روی حمایت از پزشکان تأکید دارند، حقوق‌دانان بیشتر به دنبال حل و فصل‌های غیررسمی هستند.

۶- نظریات حقوق‌دانان ایرانی در خصوص مسئولیت پزشکان

در بررسی مسئولیت پزشکان در حقوق ایران، نظریات مختلفی از حقوق‌دانان مطرح شده است که به تحلیل ابعاد مختلف این موضوع می‌پردازند. دکتر ناصر کاتوزیان بر این باور است که مسئولیت پزشکان باید بر اساس عقد قرارداد بین پزشک و بیمار تحلیل شود و پزشک زمانی مسئول است که در ارائه خدمات درمانی نقضی در قرارداد به وجود آید (کاتوزیان، ۱۳۹۱). وی همچنین بیان می‌کند که در صورت نقص در آموزش یا عدم رعایت استانداردها، پزشک باید مسئول شناخته شود. در همین راستا، دکتر عباسعلی قانونی نیز به اهمیت «مسئولیت مشترک» اشاره کرده و تأکید می‌کند که مؤسسات پزشکی باید در قبال خطاهای پزشکی پاسخگو باشند، زیرا بسیاری از این خطاها ناشی از نقص‌های مدیریتی و ساختاری هستند (قانونی، ۱۳۹۳). دکتر محمدرضا مهران بر اهمیت «آموزش مستمر» برای پزشکان و کارکنان نظام بهداشتی تأکید می‌کند و معتقد است که این آموزش می‌تواند به کاهش خطاهای پزشکی و مسئولیت‌های قانونی منجر شود (مهران، ۱۳۹۵). وی خواستار ایجاد بسترهای آموزشی و پژوهشی است که می‌تواند به بهبود استانداردهای ارائه خدمات پزشکی و پیشگیری از خطاهای احتمالی کمک کند. همچنین، دکتر مسعود نیلی به تأثیرات خطای پزشکی بر اعتماد عمومی به نظام بهداشتی اشاره می‌کند و بیان می‌کند که چنین خطاهایی می‌توانند نه تنها سلامتی بیماران را آسیب‌پذیر کنند، بلکه می‌توانند اعتماد عمومی را نیز کاهش دهند (نیلی، ۱۳۹۷). او بر این باور است که ایجاد نظام‌های قانونی و اجتماعی برای حمایت از پزشکان و بیماران، می‌تواند به بهبود روابط بین دو طرف و کاهش تنش‌های حقوقی کمک کند. در مجموع، این نظریات نشان‌دهنده نیاز به تدوین نظام حقوقی جامع و کارآمد در زمینه مسئولیت پزشکی در ایران هستند که هم به تأمین امنیت حقوقی پزشکان و هم به حفظ حقوق بیماران توجه داشته باشد.

۷- مسئولیت پزشکان در حقوق اسلامی

۱. آیات قرآن: در قرآن کریم، مفهوم مسئولیت و حفظ جان انسان‌ها به وضوح بیان شده است. به عنوان مثال، در آیه ۳۲ سوره مائده آمده است: "و من احیایها فکأنما احیا الناس جمیعاً." (مائده: ۳۲) ترجمه: "و کسی که جان یک انسان را زنده کند، مانند کسی است که تمام مردم را زنده کرده است." این آیه به ویژگی مقدس بودن جان انسان و مسئولیت انسان‌ها، به‌ویژه پزشکان، در حفظ و نجات جان افراد تأکید می‌کند.

۲. احادیث نبوی: پیامبر اسلام (ص) فرموده‌اند: "لَا ضَرَرَ وَلَا ضِرَارَ". ترجمه: "زیانی نباید باشد و همگان نباید به یکدیگر زیان برسانند." این حدیث مؤید این است که پزشکان باید از هر گونه عمل یا رفتار که ممکن است به بیماران آسیب بزند، پرهیز کنند و مسئولیت خود را به نحو احسن انجام دهند.

۳. قواعد فقهی: در فقه اسلامی، قاعده "لا ضرر" به‌طور خاص به مسئولیت پزشکان اشاره دارد. این قاعده به ما می‌آموزد که هر عمل پزشکی باید در جهت حفظ سلامت و جلوگیری از آسیب به بیمار باشد. اگر پزشک خطایی مرتکب شود که منجر به آسیب به بیمار شود، مسئول شناخته خواهد شد و باید پاسخگوی عواقب آن باشد.

۴. اصول فقه: اصل "تدبیر" و "شفا" نیز در قوانین پزشکی اسلامی مورد توجه قرار می‌گیرد. طبق این اصول، پزشکان ملزم به اتخاذ تدابیر مناسب برای حفظ سلامت بیماران و ارائه درمان‌های مؤثر هستند. اگر پزشک در ارائه خدمات پزشکی خود قصور کند، از نظر اسلامی مسئولیت دارد. در نتیجه، از دیدگاه اسلامی، پزشکان موظف به رعایت اخلاق پزشکی و انجام وظایف خود با دقت و امانت هستند. این مسئولیت نه تنها از نظر حقوقی بلکه از دیدگاه مذهبی و اخلاقی نیز تأکید شده است.

۵- مقررات ایران و برخی از کشورها

مسئولیت پزشکان در راستای ارائه خدمات به بیماران یکی از مسائل کلیدی در نظام‌های بهداشتی و حقوقی دنیا می‌باشد. خطاهای پزشکی، با توجه به پیامدهای جدی آنها، نیازمند چارچوب‌های قانونی و اصولی برای تعیین مسئولیت و جبران خسارت می‌باشد. پس به بررسی وضع موجود قوانین و مقررات حاکم بر خطاهای پزشکی در ایران و دیگر کشورها می‌پردازیم و مواد قانونی مرتبط را مورد تحلیل قرار می‌دهد.

۵-۱- قوانین و مقررات در حقوق ایران

قوانین و مقررات در حقوق ایران، مسئولیت پزشکان بر اساس قانون مدنی و قواعد فقهی تنظیم شده است. موارد کلیدی مرتبط با مسئولیت پزشکان به شرح زیر است:

۱. مسئولیت مدنی در خطاهای پزشکی: ماده ۱ قانون مسئولیت مدنی اشاره دارد: "هر کس بدون مجوز قانونی عمداً یا در نتیجه بی‌احتیاطی به جان یا سلامتی یا مال یا آزادی یا حیثیت یا شهرت تجارتنی یا به هر حق دیگر که به موجب قانون برای افراد ایجاد گردیده لطمه‌ای وارد نماید که موجب ضرر مادی یا معنوی دیگری شود مسئول جبران خسارت ناشی از عمل خود می‌باشد." در صورتی که پزشک در تشخیص یا درمان بی‌احتیاطی نماید و این بی‌احتیاطی منجر به آسیب به بیمار شود، مسئولیت قضایی به او تحمیل می‌شود.

۲. قانون مجازات اسلامی: همچنین، طبق ماده ۴۹۵ قانون مجازات اسلامی، "هرگاه پزشک در معالجاتی که انجام میدهد موجب تلف یا صدمه بدنی گردد، ضامن دیه است مگر آن که عمل او مطابق مقررات پزشکی و موازین فنی باشد یا این که قبل از معالجه براءت گرفته باشد و مرتکب تقصیری هم نشود و چنانچه اخذ براءت از مریض به دلیل نابالغ یا مجنون بودن او، معتبر نباشد و یا تحصیل براءت از او به دلیل بیهوشی و مانند آن ممکن نگردد، براءت از ولی مریض تحصیل می‌شود.

تبصره ۱- در صورت عدم قصور یا تقصیر پزشک در علم و عمل برای وی ضمان وجود ندارد هرچند براءت اخذ نکرده باشد.

تبصره ۲- ولی بیمار اعم از ولی خاص است مانند پدر و ولی عام که مقام رهبری است. در موارد فقدان یا عدم دسترسی به ولی خاص، رئیس قوه قضائیه با استیذان از مقام رهبری و تفویض اختیار به دادستانهای مربوطه به اعطای براءت به طبیب اقدام مینماید".

این ماده قانون، مسئولیت کیفری پزشکان را در صورت اعطای درمان نادرست یا اشتباهات جدی مشخص می‌کند.

۵-۲- مقایسه با قوانین کشورهای دیگر

در مقایسه با قوانین موجود در ایران، کشورهای مختلف چارچوب‌های متفاوتی را برای مسئولیت پزشکان تدوین نموده‌اند:

۱. ایالات متحده آمریکا: در این کشور، مسئولیت پزشکان عمدتاً بر مبنای اصول "قصور" و "مسئولیت مدنی" شکل می‌گیرد. طبق ماده ۴ قانون مسئولیت پزشکی، بیماران ملزم به اثبات قصور پزشکان هستند. (Mello et al., 2020) در این سیاق، هر ایالت ممکن است قوانین خاصی برای خطاهای پزشکی داشته باشد، به عنوان مثال در ایالت کالیفرنیا، قوانین خاصی برای جبران خسارت و میزان آن وجود دارد. (Davis, 2019)

۲. بریتانیا: در بریتانیا، مسئولیت پزشکان تحت پوشش "نظام عمومی برکت" قرار دارد. قوانین مختلفی شامل "قانون قصور پزشکی" به پروسه تعیین مسئولیت و جبران خسارت پزشکان پرداخته و بیماران می‌توانند از طریق کمیسیون‌های منفرد به شکایت از پزشکان بپردازند. (Fenn & Fackrell, 2020)

۳. دولت‌های اسکاندیناوی: این کشورها نظام‌های خاصی دارند که در آنها، بیماران می‌توانند بدون نیاز به اثبات تقصیر، ادعای خسارت کنند. به عنوان مثال، در سوئد، بیماران می‌توانند از طریق نظام بیمه‌ای شکایت کنند و در صورت خطا، دولت مسئول جبران خسارت می‌باشد. (Swedish National Board of Health and Welfare, 2021)

ضوابط حقوقی حاکم بر خطاهای پزشکی بررسی قوانین و پروسه‌های درمانی در کشورهای مختلف نشان می‌دهد که نظام‌های حقوقی متعددی برای خطوط قرمز و مسائل خطای پزشکی طراحی شده‌اند. برخی از مهم‌ترین این کدام موارد شامل موارد زیر است:

۱. قراردادهای پزشکی: وجود قراردادهای قانونی و رسمی بین پزشک و بیمار بر مبنای شفافیت و اعتماد باید سبب افزایش مسئولیت‌پذیری پزشکان شود. در ایران نیز مواد قانونی مربوط به قراردادهای پزشکی، تأکید بر لزوم رعایت تعهدات و خسارت ناشی از عدم انجام آنها دارد (خابی‌فر و اسماعیلی، ۲۰۲۰).

۲. نظام‌های حمایتی و آموزشی: اضافه بر قوانین، ایجاد نظام‌های آموزشی و تخصصی برای پزشکان به کاهش خطاها.

۶- بحث و نتیجه گیری

تحلیل نتایج نتایج این پژوهش در خصوص مسئولیت پزشکان و ضوابط حقوقی حاکم بر خطاهای پزشکی در کشور ایران نشان‌دهنده چالش‌ها و فرصت‌هایی است که بر اساس تجربیات و آگاهی‌های حقوق‌دانان بدست آمده است. برای تحلیل این یافته‌ها، مقایسه‌ای با نظریات و تحقیقات پیشین در این حوزه انجام می‌شود تا سیر تحول و وضعیت فعلی را بهتر درک کنیم. تفسیر یافته‌ها نتایج حاصل از پرسشنامه و مصاحبه‌ها نشان می‌دهند که بسیاری از حقوق‌دانان بر این باورند که دانش و آگاهی آنان از قوانین مرتبط با خطاهای پزشکی ناکافی است. این نقطه ضعف می‌تواند نه تنها موجب ایجاد نارضایتی در میان پزشکان و بیماران شود، بلکه بر فرآیندهای حقوقی و عدالت در این حوزه نیز تأثیرگذار باشد. به‌طور خاص، میزان آگاهی پایین از مسئولیت‌های قانونی باعث می‌شود که پزشکان جهت پیشگیری از خطاهای پزشکی، اقدامات کافی انجام ندهند. از سوی دیگر، نتایج همچنین نشان‌دهنده اختلاف‌نظرهای قابل توجهی در مورد فلسفه مسئولیت پزشکان و نحوه برخورد با خطاهای پزشکی هستند. برخی از حقوق‌دانان بر این باورند که مسئولیت پزشکان باید به‌طور احساسی و با در نظر گرفتن شرایط خاص هر پرونده مورد بررسی قرار گیرد، در حالی که دیگران بر اصول سخت‌گیرانه‌تری تأکید دارند. این اختلاف‌نظرها می‌تواند به اختلافات حقوقی و عدم شفافیت در قوانین مربوط به خطای پزشکی منجر شود. مقایسه با نظریات و تحقیقات پیشین مقایسه نتایج این پژوهش با تحقیقات گذشته در حوزه حقوق پزشکی و خطاهای پزشکی، نشان‌دهنده برخی شباهت‌ها و تفاوت‌ها است. براین اساس، به وضوح مشخص شده است که وجود ساختارهای قانونی ناپایدار و عدم یکنواختی در نحوه ارزیابی خطاهای پزشکی در ایران، می‌تواند به افزایش نگرانی‌ها و عدم اطمینان در میان پزشکان و بیماران منجر شود. این یافته‌ها با نتایج این تحقیق هم‌راستا هستند و تأکید بر نیاز به اصلاح و تجدید نظر در قوانین مربوط به خطای پزشکی دارد. بنابراین، به موازات راهکارهای قانونی پیشین، نیاز به ایجاد راهکارهای آموزشی و آگاهی‌بخشی برای پزشکان و حقوق‌دانان وجود دارد. در کشورهای پیشرفته مانند ایالات متحده و کانادا، برقراری سیستم‌های آموزشی و پشتیبانی متناسب با نیازهای پزشکان و حقوق‌دانان از جمله نقاط قوت محسوب می‌شود که می‌تواند در کاهش خطاهای پزشکی و بهبود تعاملات حقوقی مؤثر واقع شود.

۷- نتیجه‌گیری

به طور کلی، نتایج این پژوهش به وضوح نشان دهنده ساختار قانونی و عملیاتی ناکافی در حوزه مسئولیت پزشکان در ایران است. با توجه به نشانگان واضح اختلال در آگاهی، شناخت و اجرایی شدن حقوق پزشکان و بیماران، لازم است که اصلاحات عمده‌ای در نظام حقوقی و آموزشی انجام شود. این اصلاحات نه تنها به ارتقای عدالت در حوزه سلامت کمک خواهد کرد، بلکه می‌تواند منجر به بهبود کیفیت خدمات پزشکی و افزایش اعتماد عمومی به سیستم سلامت کشور گردد. به علاوه، پیشنهاد می‌شود که تحقیقات آینده به بررسی عمیق‌تر زمینه‌های دیگر مانند فرهنگ حقوقی و تأثیر آن بر خطاهای پزشکی بپردازند تا بتوانند بسترهای بهتری برای پیشگیری از این نوع خطاها فراهم سازند.

۸- پیشنهادات

پیشنهادات بر اساس نتایج و تحلیل‌های به‌دست‌آمده از پژوهش حاضر، پیشنهادات زیر به‌منظور بهبود وضعیت مسئولیت پزشکان و ضوابط حقوقی حاکم بر خطاهای پزشکی در کشور ایران ارائه می‌شود: ۱. تقویت برنامه‌های آموزشی: - برگزاری دوره‌های آموزشی و کارگاه‌های تخصصی برای پزشکان و حقوق‌دانان با هدف افزایش آگاهی آن‌ها از قوانین مربوط به خطاهای پزشکی و اصول اخلاقی حرفه‌ای. - ایجاد دوره‌های آموزشی مستمر برای پزشکان در زمینه مهارت‌های ارتباطی و حرفه‌ای به‌منظور کاهش خطاهای پزشکی و بهبود تعامل با بیماران. ۲. تدوین و بازنگری قوانین: - نیاز به تجدید نظر در قوانین و مقررات حاکم بر مسئولیت پزشکان با هدف ایجاد یک چارچوب قانونی جامع و شفاف که موارد خطاهای پزشکی را به‌طور دقیق تعریف و مشخص کند. - همکاری با نمایندگان پزشکان، حقوق‌دانان و بیماران برای توسعه و تدوین قوانین جدید که بتواند نیازها و نگرانی‌های تمامی ذینفعان را پوشش دهد. ۳. ایجاد سازوکارهای نظارتی و حمایتی: - طراحی و توسعه سازوکارهای نظارتی که بتوانند به‌طور مستمر کیفیت خدمات پزشکی را ارزیابی کنند و در صورت نیاز، اقدامات لازم را برای پیشگیری از خطاهای پزشکی انجام دهند. - ایجاد سیستم‌های حمایتی برای پزشکان به‌منظور حفاظت از آن‌ها در برابر دعوی‌های ناعادلانه و ارائه مشاوره حقوقی به‌موقع. ۴. افزایش آگاهی عمومی: - برنامه‌های آگاهی‌بخشی عمومی درباره حقوق بیماران و مسئولیت‌های پزشکان به‌مرور موجب افزایش دانش شهروندان و ایجاد یک محیط مثبت برای تعاملات بیشتر بین بیماران و پزشکان می‌شود. - ترویج فرهنگ باهمی و شفافیت در حوزه بهداشت و درمان که به کاهش تنش‌ها کمک کند. ۵. تحقیقات ادامه‌دار: - تشویق به انجام پژوهش‌های بیشتر در زمینه خطاهای پزشکی و مسئولیت پزشکان به‌منظور شناسایی الگوها و عوامل مؤثر بر این موضوع. - بررسی تجربیات و رویکردهای سایر کشورها در حوزه مدیریت خطاهای پزشکی و تطبیق آن‌ها با نیازهای محلی. ۶. توسعه نرم‌افزارهای مدیریت خطا: - ایجاد و توسعه نرم‌افزارهای مخصوص که بتوانند در شناسایی و مدیریت خطاهای پزشکی در مراحل مختلف درمان، به پزشکان و بیماران کمک کنند. با اجرای این پیشنهادات، امید است که شرایط بهتری برای مسئولیت‌های پزشکان و رفع معضلات قانونی موجود در زمینه خطاهای پزشکی فراهم گردد و زمینه‌های بهبود کیفیت خدمات پزشکی و رضایت بیماران فراهم شود.

References

1. Afshar, K., Mohsenpour, M., & Khorasani, F. (2022). Medical malpractice and its implications in healthcare: a comprehensive review. *Journal of Medical Ethics and History of Medicine*, 15(1). https://jmehm.ir/article_130744.html [In Persian]
2. Abbasi, H., & colleagues. (2018). Legal perspective on medical errors and physicians' responsibilities. *Journal of Legal Research*, 11(2), 90-105. <http://jlr.com>. [In Persian]
3. Brennan, T. A., Leape, L. L., Laird, N., et al. (1991). Incidence of adverse events and negligence in hospitalized patients: results of the Harvard Medical Practice Study I. *New England Journal of Medicine*, 324(6), 370-376. <https://doi.org/10.1056/NEJM199102073240604>
4. Bagley, N. K., & Kauffman, K. (2018). Medical malpractice: A key component of patient safety and quality of care. *Health Affairs*, 37(8), 1323-1330. <https://doi.org/10.1377/hlthaff.2018.03220>
5. Baker, G. R., MacIntyre, J., & Ruddell, J. (2021). Patient safety and quality improvement: Evidence and measures. *Healthcare Quarterly*, 24(1), 23-31. <https://www.longwoods.com/content/25169/healthcare-quarterly/patient-safety-and-quality-improvement-evidence-and-measures>
6. Bohensky, M. A., Spittal, M. J., & Moulds, R. F. (2015). The impact of medical malpractice on patient safety and quality of care: A systematic review. *BMC Health Services Research*, 15, 349. <https://doi.org/10.1186/s12913-015-1032-0>
7. Davis, B. (2019). Medical malpractice 101: Understanding the basics. *The American Journal of Medicine*, 132(12), 1388-1393. [https://www.amjmed.com/article/S0002-9343\(19\)30941-4/fulltext](https://www.amjmed.com/article/S0002-9343(19)30941-4/fulltext)
8. Denis, J. L., Hébert, Y., & Tremblay, M. (2020). Legal aspects of medical liability in the context of patient safety: a systematic review. *BMC Health Services Research*, 20(1), 1-10. DOI: 10.1186/s12913-020-5128-3

9. Fischer, J. A., Alper, E. J., & Shapiro, M. (2017). Medical errors: The real hidden epidemic. *The American Journal of Medicine*, 130(5), 570-577. <https://doi.org/10.1016/j.amjmed.2016.10.047>
10. Friedman, S. M., Himmelstein, J. P., & Parker, A. (2018). Understanding the Duty of Care in Medical Malpractice: A Comparative Review. *Journal of Law, Medicine & Ethics*, 46(3), 578-588. <https://doi.org/10.1177/1073110518791227>
11. Fenn, P., & Fackrell, T. (2020). The role of the NHS in managing clinical negligence claims. *The Lancet*, 395(10230), 2057-2059. [https://www.thelancet.com/journals/lancet/article/PIIS0140-6736\(20\)32430-1/fulltext](https://www.thelancet.com/journals/lancet/article/PIIS0140-6736(20)32430-1/fulltext)
12. Ghaffari, A., & Golshani, F. (2021). Legal aspects of medical negligence in the context of Iranian law: A critical review. *Iranian Journal of Medical Ethics and History of Medicine*, 13(3), 45-55. <https://ijme.tums.ac.ir/article-1-6784-en.html> [In Persian]
13. Ghazizadeh, A. (2014). The Medical Liability System in Iran: A Critical Review. *Iranian Journal of Medical Ethics and History of Medicine*, 9(2), 21-35. URL: <http://ijme.tums.ac.ir/article-1-231-en.html> [In Persian]
14. Grieve, L., & Collins, D. (2019). Medical malpractice and the responsibilities of healthcare professionals: A comparative legal analysis. *Health Policy and Law Review*, 12(1), 15-30. <https://www.hplr.com/journal/vol12/issue1>.
15. Hodges, L. D., & Schmidt, R. (2017). Medical Malpractice: A Legal and Ethical Perspective. *The Journal of Law, Medicine & Ethics*, 45(2), 312-320. <https://doi.org/10.1177/1073110517712975>
16. Harrison, J. (2020). Professional liability in healthcare and the necessary measures for patient protection. *Health Law Journal*, 28(2), 45-60. DOI: [10.1007/s40360-020-00376-w](<https://doi.org/10.1007/s40360-020-00376-w>)
17. Hasson, H., Shalev, G., & Rabinovich, A. (2021). Medical malpractice: A holistic approach to physicians' liability in Jordan. *Law and Medicine*, 34(2), 123-136. DOI: [10.1016/j.aml.2021
18. Hosseini, R., & colleagues. (2020). Attitudes of legal experts towards the responsibilities of physicians in medical errors. *Journal of Private Law*, 15(2), 77-92. <http://jpl.com>. [In Persian]

19. Imami, M., & colleagues. (2020). Review of physicians' liability in medical errors and the multiplicity of offenders. *Journal of Law and Humanities*, 23(1), 65-80. <http://jlhu.com>. [In Persian]
20. Katoozian, N. (2018). *General theory of obligations*, Mizan Publications, Tehran, 11th edition <https://mizan-law.ir/> [In Persian]
21. Katoozian, N., (2019). *Non-contractual obligations, civil liability*, Ganj Danesh Publications, Tehran, 5th edition. <https://ganjedanesh.com/>[In Persian]
22. Kazemi, M., Dehghan, F., & Mohtashami, J. (2020). Medical errors and legal responsibilities in the Iranian healthcare system: A systematic review. *Iranian Journal of Public Health*, 49(1), 1-10. <https://doi.org/10.18502/ijph.v49i1.5537>[In Persian]
23. Katz, S. J., & Morrow, G. R. (2020). The role of legal frameworks in addressing medical errors. *Journal of General Internal Medicine*, 35(1), 81-87. <https://doi.org/10.1007/s11606-019-04937-0>
24. Katoozian, N. (2012). *Civil Law in Iran: A Discussion on the Rights of Obligor*s. Tehran: Jungle Publications. URL: <https://www.jungle.ir/book/civil-law-iran> [In Persian]
25. Jones, E., & Black, S. (2021). Rethinking medical malpractice law: Ethical considerations and legal reforms. *International Journal of Medical Law*, 9(3), 202-210. <https://www.ijml.com/2021/9/3>
26. Tavakoli, M., & colleagues. (2018). The role of civil liability in medical errors. *Iranian Journal of Law*, 12(3), 25-40. <http://ijlaw.com>[In Persian]
27. Tokali, M. (2020). The concept of medical error and the responsibility of physician in Iran. *Journal of Medical Ethics and History of Medicine*, 13(1), 20-27. <http://jmehm.ir/article-1-255-en.html> [In Persian]
28. Thompson, J. R., & Harrison, M. (2020). Medical error: Understanding the legal implications for healthcare providers. *Journal of Legal Medicine*, 41(2), 101-115. <https://www.jlm.com/journal/vol41/iss2>

29. Lee, T. R., & Martinez, K. (2022). The evolution of medical negligence laws and the changing landscape of physician liability. *Medical Law Review*, 30(1), 45-67. [Rhttps://www.mlr.com/2022/30/1](https://www.mlr.com/2022/30/1).
30. Mahmoudi, M., Shafiei, A., & Varma, D. R. (2021). Patient satisfaction and the legal responsibility of healthcare professionals in Iran: a cross **[In Persian]**
31. Mehran, M. R. (2016). Continuous Medical Education and Its Role in Reducing Medical Errors. *Journal of Medical Education and Development*, 11(1), 3-10. URL: <http://jmeddev.org/article-1-165-en.html> **[In Persian]**
32. Mello, M. M., Chandra, A., & Gawande, A. A. (2020). Medical malpractice: An empirical examination of the liability system. *New England Journal of Medicine*, 382(2), 149-158. <https://www.nejm.org/doi/full/10.1056/NEJMsa1900729>
33. Maghsoodi, R., & colleagues. (2021). Examination of medical ethics and legal responsibilities. *Journal of Medical Ethics*, 2(2), 21-34. <http://jme.com>. **[In Persian]**
34. Nili, M. (2018). Social Impacts of Medical Errors in Iran: A Legal Perspective. *Iranian Journal of Public Health*, 44(2), 55-62. URL: <http://ijph.tums.ac.ir/article-1-1340-en.html> **[In Persian]**
35. Rajabi, M., & colleagues. (2017). Legal analysis of medical errors and the responsibilities of physicians. *Journal of Medical Ethics and History of Medicine*, 10(2), 12-25. <http://jmehm.com>. **[In Persian]**
36. Rezaei, A., & colleagues. (2022). Civil liability of physicians in medical services. *Iranian Journal of Medical Law*, 4(3), 43-58. <http://ijml.com>. **[In Persian]**
37. Swedish National Board of Health and Welfare. (2021). Medical malpractice and patient safety – A Swedish perspective. <https://www.socialstyrelsen.se/en/statistics-and-data/registers/register-information/>
38. Sharifi, A., & colleagues. (2021). Criminal liability of physicians and legal challenges in medical errors. *Journal of Criminal Law*, 2(1), 34-49. <http://jcl.com> **[In Persian]**

39. Smith, H., & Carver, R. (2018). The legal responsibilities of healthcare providers: Insights from recent case law. *Journal of Health Law*, 51(4), 375-400 <https://www.jhl.com/thul/doc/journal/vol51/iss4>.
40. Vafaei, H., & colleagues. (2017). Physicians' liability and patient rights under Iranian law. *Journal of Law and Culture*, 8(3), 44-59. <http://jlc.com>. [In Persian]
41. Wenzel, R. P., & Edmond, M. B. (2019). Preventing medical errors: The need for clarity and transparency in the legal framework. *The Journal of the American Medical Association*, 322(17), 1687-1688. <https://doi.org/10.1001/jama.2019.10747>